

Inleiding

De Parlementaire Assemblee van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE PA) heeft van 1- 5 juli 2016 haar 25^e Annual Session gehouden in Tbilisi, Georgië.

Delegaties uit 54 van de 57 parlementen van de OVSE-landen, in het totaal zo'n 300 volksvertegenwoordigers, wisselden in plenaire debatten met elkaar van gedachten over het thema: «25 Years of Parliamentary Cooperation: Building Trust Through Dialogue». In de drie commissies debatteerden zij bovendien over voorstellen van resoluties. Die debatten werden bijgewoond door medewerkers van de veldkantoren van de OVSE in Bishkek, Tadjikistan, en Yerevan, medewerkers van permanente vertegenwoordigingen bij de OVSE uit Azerbeidzjan, Spanje en Zweden, afgevaardigden van de Parlementaire Assemblee van de Raad van Europa en afgevaardigden uit Israël, dat een «partner for co-operation» van de OVSE PA is. De Nederlandse delegatie, geleid door het lid van de Tweede Kamer Servaes, bestond uit de senatoren Van Kappen en Schrijver en uit de leden van de Tweede Kamer, Van Bommel en Teeven.

Tijdens deze jaarvergadering stond een aantal onderwerpen centraal in de besprekingen: de crisis in en rond Oekraïne en de naleving van het Minsk-II akkoord, het nog steeds wereldwijd toenemende terrorisme, de samenwerking in Europa na het Britse referendum over het EU-lidmaatschap, de follow up van het in Parijs gesloten Klimaatakkoord en de migratiecrisis in Europa. De vraag naar de rol van de Parlementaire Assemblee van de OVSE bij het vinden van oplossingen voor deze vraagstukken was daarbij steeds aan de orde.

Aan het slot van de jaarvergadering heeft de Assemblee de zgn. Tbilisi-Declaration, voorzien van 19 afzonderlijke resoluties, aanvaard¹.

Vergadering Standing Committee

Zoals gebruikelijk vergaderde het Standing Committee voorafgaande aan de officiële opening van de plenaire zitting en behandelde het de jaarrapporten van de president van de Assemblee, de heer Kanerva, van

¹ De Tbilisi Declaration en de bijbehorende resoluties zijn te vinden op: www.oscepa.org

de secretaris-generaal van de Assemblee, de heer Montella, en van de penningmeester, mevrouw Barnett.

In het jaarrapport, uitgebracht door scheidend President Ilkka Kanerva, en getiteld «Our common vision for the OSCE Parliamentary Assembly: Supporting OSCE principles and facilitating dialogue» was nog eens uiteengezet dat de Parlementaire Assemblee van de OVSE is gegrondvest op beginselen die niet exclusief door één of enkele politieke partijen worden gehuldigd. De vreedzame beslechting van geschillen, de onschendbaarheid van grenzen, de zelfbeschikking van volken en het respect voor mensenrechten zijn noch liberale, noch conservatieve, noch socialistische beginselen. Het waren en zijn beginselen op basis waarvan in 1975 de toenmalige politieke leiders besloten tot de oprichting van de CVSE, later OVSE. In de OVSE-architectuur heeft de Assemblee, die anders dan de meeste gouvernementele samenwerkingsorganisaties niet gebonden is aan de consensusregel, een eigen plaats, een eigen identiteit en een eigen «toolbox» om aan de verwezenlijking van de OVSE-beginselen een bijdrage te leveren. Zij kan ervoor kiezen daarbij samen te werken met ander OVSE-organen. Samenwerking vindt bijvoorbeeld plaats met het Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR) op het terrein van verkiezingswaarnemingen. Terwijl ODIHR zich toelegt op de lange-termijnmissies en daarover informatie deelt, levert de OVSE PA getrainde parlementariërs die gedurende enkele dagen direct voorafgaande en tijdens verkiezingen toezien op het feitelijk verloop van verkiezingen om daarna antwoord te kunnen geven op de vraag of zij «free and fair» kunnen worden genoemd. Het uitspreken van politieke steun aan en het bezoeken van «field missions» van de OVSE kan een belangrijke bijdrage leveren aan het welslagen van die activiteiten die beogen een stabiliserend effect te hebben in conflictgebieden. Daadwerkelijke betrokkenheid van parlementariërs bij conflictbeheersing door middel van parlementaire diplomatie is eveneens een instrument dat de acties vanuit het relatief kleine internationale secretariaat van de OVSE PA kan versterken. Het voorkomen van conflicten ziet de Assemblee tot slot ook als een belangrijke doelstelling die vooral door een intensieve dialoog en door middel van mediation kan worden bereikt, aldus President Kanerva in zijn jaarrapport. Hij riep de afgevaardigden op met voorstellen tot uitbreiding, vernieuwing of verbetering van het instrumentarium te komen.

Het verslag van de «treasurer» van de Assemblee, mevr. Doris Barnett, bevatte in hoofdzaak een vooruitblik op het naderende fiscale jaar dat loopt van oktober 2016 tot oktober 2017. Gelet op de gezonde financiële positie van de Assemblee stelde zij voor geen verandering aan te brengen in de hoogte van de jaarlijkse contributie van de lid-parlementen. Het Standing Committee stemde daarmee in hetgeen de Nederlandse bijdrage opnieuw deed uitkomen op € 135.247.

Secretaris-generaal Montella lichtte zijn eerste jaarrapport toe. Hij deelde mee aan twee prioriteiten veel tijd en aandacht te hebben gegeven: 1) versterking en modernisering van het secretariaat en 2) verbetering van de samenwerking en complementariteit met andere internationale partners, hetzij binnen, dan wel buiten de OVSE. De versterking en modernisering van de bureauorganisatie heeft allereerst vorm gekregen in geheel vernieuwde arbeidscontracten die de medewerkers inmiddels hebben ondertekend. Van sommige functies zijn de verantwoordelijkheden gewijzigd en zijn taken overgegaan naar andere. Een volgende stap zal worden gezet met het moderniseren en herzien van de financiële regels en processen binnen het internationale secretariaat. Doel daarbij is te komen tot meer transparantie en afrekenbaarheid.

De betrekkingen met ODIHR, met de Hoge Commissaris voor Minderheden en met een aantal veldmissies zijn in de afgelopen maanden geïntensiveerd. Daarmee is aansluiting gezocht bij het pleidooi van President Kanerva in zijn zojuist besproken jaarrapport. De heer Montella

zei vooral te willen inzetten op meer persoonlijke betrokkenheid en aanwezigheid van parlementariërs uit de OVSE-regio bij uitvoering van de belangrijke taken van de veldmissies. Verbetering van de betrekkingen tussen het internationale secretariaat en de nationale delegaties rekent de secretaris-generaal ook tot zijn opdracht. De heer Montella wees voorts op de waarnemingsmissie ter gelegenheid van de parlementsverkiezingen in Kazachstan. Deze missie in maart 2016 is uitgevoerd in samenwerking met de Parlementaire Assemblée van de Raad van Europa (PACE) en ODIHR. In het najaar van 2016 staat nog een indrukwekkend aantal van deze missies op de rol: Wit-Rusland (Belarus), de Russische Federatie, Georgië, Montenegro, Moldavië en de Verenigde Staten van Amerika. Ter afsluiting dankte de heer Montella de delegatie uit Wit-Rusland voor haar aanbod de Annual Sesion 2017 te doen plaatsvinden in Minsk. Ook aan het adres van de Duitse delegatie, die had meegedeeld te willen optreden als organisator van de jaarlijkse bijeenkomst in 2018 sprak hij woorden van dank. Artikel 21 van het Reglement van Orde van de OVSE PA legt o.a. de bevoegdheid tot het nemen van besluiten over het agenderen van maximaal 15 zgn. Supplementary Items – ontwerp-resoluties die niet raken aan de onderwerpen waaromtrent de drie commissies reeds resoluties hebben voorbereid – in handen van het Standing Committee. De beraadslagingen daarover leidden tot het volgende overzicht:

Commissie I: Political Affairs and Security

1. Possible contributions of the OSCE Parliamentary Assembly to developing effective response to crisis and conflicts (mevr. Barnett, Duitsland);
2. The conflict in Georgia (Hr. Usupashvili, Georgië);
3. Reconsolidating European security as a common project (hr. Lombardi, Zwitserland);
4. The Republic of Moldova (mevr. Dade, Albanië);
5. The need to equip passenger aircraft with additional technical means for monitoring conditions on board in real time (hr. Kovalev, Russische Federatie);
6. Enhanced cooperation and confidence building measures in the Baltic Sea Region (Hr. Klimke, Duitsland);

Commissie II: Economic Affairs, Science, Technology and Environment

7. Acting against corruption in the OSCE region to strengthen the rule of law (mevr. Cederfelt, Zweden);
8. The 30th anniversary of the Chernobyl disaster (hr. Gerasymov, Oekraïne);

Commissie III: Democracy, Human Rights and Humanitarian Questions

9. Violations of Human Rights and Fundamental Freedoms in Crimea (mevr. Ahafronova, Oekraïne);
10. Law enforcement co-ordination to prevent child sexual exploitation and trafficking by known sex offenders (hr. Smith, Verenigde Staten van Amerika);
11. A call for OSCE Action to address violence and discrimination (Hr. Cardin, Verenigde Staten van Amerika);
12. The rights of refugees (Hr. Voisin, Frankrijk);
13. The security challenges of migration (mevr. Dobesova, Republiek Tjechië);

Plenair

14. Strengthening relations between the OSCE PA and the OSCE (Hr. Steingrímsson, IJsland);
15. Compromise supplementary item: Unrestricted access of members of the OSCE PA attending official OSCE events and other activities (Hr. Lombardi, Zwitserland).

De plenaire vergadering

Op vrijdag 1 juli 2016 vond de officiële opening van de vergadering plaats met toespraken van de Voorzitter van het parlement van Georgië, de heer David Usupashvili, de President van Georgië, de heer Giorgi Margvelashvili en de Minister-President van Georgië, de heer Giorgi Kvirikashvili. Parlementsvoorzitter Usupashvili wees op de grote waarde die het Georgische parlement hecht aan het gastheerschap van deze 25^e Annual session; Georgië viert immers het feit dat zijn parlement 25 jaar geleden, op basis van de uitkomsten van een referendum, een wet op het opnieuw invoeren van de onafhankelijkheid aanvaardde. Overigens heeft de OVSE in deze 25 jaren helaas niet kunnen voorkomen dat in Zuid-Ossetië etnische zuiveringen van Georgiërs hebben plaatsgevonden. De onopgeloste conflicten rond Abchazië en Zuid-Ossetië laten ook zien dat de effectiviteit van het handelen van de OVSE moet worden verhoogd. Daarmee zouden de veiligheid en de vrede in de gehele wereld worden gediend. In dezelfde geest sprak Minister-President Kvirikashvili toen hij opmerkte dat alles in het werk gesteld zou moeten worden om in Georgië weer een «full-fledged» OVSE-missie te vestigen. President Kanerva wees op de verwevenheid van de gevolgen van de diverse conflicten in de wereld op de veiligheidssituatie. Dat gegeven brengt met zich mee dat van isolationisme geen oplossingen van conflicten mogen worden verwacht. Er moeten bruggen in plaats van muren en hekwerken worden gebouwd, aldus de heer Kanerva.

In verband met het Duitse voorzitterschap van de OVSE sprak de Duitse Minister van Buitenlandse Zaken, de heer Frank-Walter Steinmeier, de vergadering toe. Hij wijdde zijn speech aan de situatie in de landen die hij na een zojuist beëindigde rondreis over de Caucasus had bezocht: Armenië, Azerbeidzjan en Georgië waar nog immer de zgn «frozen conflicts» over Nagorno-Karabach alsmede Abchazië en Zuid-Ossetië bestaan. Ook Moldavië, nog steeds in conflict over Transnistrië, had hij op deze reis aangedaan. De Minister maakte duidelijk dat het Duitse voorzitterschap een dubbelspoor volgt. Terwijl enerzijds wordt ingezet op een aanpak van kleine stappen met het doel daarmee een minimum aan vertrouwen bij conflictpartijen op te bouwen en het dagelijkse leven van de betrokken burgers te verbeteren, worden tegelijkertijd verstopte communicatiekanalen en versleten onderhandelingstechnieken weer bruikbaar gemaakt en verbeterd, niet zozeer om de status quo te versterken, maar om wezenlijke vooruitgang te boeken bij het vinden van oplossingen van de oude conflicten. De OVSE PA kan behulpzaam zijn bij het scheppen van mogelijkheden voor de dialoog en bij het stimuleren van mediation-processen.

Aansluitend aan de openingsspeeches ging de plenaire vergadering over tot de behandeling van het aan haar toegewezen supplementary item van de IJslandse afgevaardigde Steingrímsson. De desbetreffende resolutie werd na een kort debat zonder amendering aanvaard.

De Commissievergaderingen

De leden **Servaes**, **Schrijver** en **Van Kappen** hebben deelgenomen aan de vergaderingen van de Eerste Commissie, de leden Schrijver en **Van**

Bommel hebben deelgenomen aan vergaderingen van Commissie II terwijl de heer **Teeven** parallelle vergaderingen van de Derde Commissie voor zijn rekening nam. De door de commissies aanvaarde resoluties kunnen worden gevonden op www.oscepa.org > Report of the General Committees, de resoluties naar aanleiding van de ingebrachte supplementary items zijn opgenomen in de Tbilisi Declaration.

Aan het slot van hun werkzaamheden tijdens de conferentie kozen de commissies hun voorzitters, ondervoorzitters en rapporteurs voor de periode 2016–2017. Het resultaat luidt als volgt:

Commissie I: voorzitter: Roger Wicker (VS), ondervoorzitter: Guglielmo Picchi (Italië), rapporteur: Margareta Cederfelt (Zweden).

Commissie II: voorzitter: Nilza Sena (Portugal), ondervoorzitter: Artur Gerasymov (Oekraïne), rapporteur: Marietta Tidei (Italië).

Commissie III: voorzitter: Ignacio Sanchez Amor (Spanje), ondervoorzitter: Ivana Dobesova (Tjechië), rapporteur: Kyriakos Kyriakou-Hadjijanni (Cyprus).

Bezoek aan European Union Monitoring Mission in Georgia (EUMM)

De delegatie heeft op zondag 3 juli, onder begeleiding van ZM's ambassadeur in Georgië de heer J. Douma, een bezoek gebracht aan het «field officie» te Gori, één van de drie veldkantoren die in 2008 door de EU zijn ingericht nadat een reeds lang bestaand conflict tussen Georgië en Rusland over de status van Zuid-Ossetië en Abchazië was geëscaleerd. De oorsprong van dat conflict lag in de desintegratie van de voormalige Sovjet-Unie aan het einde van de jaren »80 van de vorige eeuw. Zuid-Ossetië lag op het grondgebied van de Sovjetrepubliek Georgië, maar zocht om etnische redenen aansluiting bij Noord-Ossetië in Rusland. Toen Georgië in 1991 onafhankelijk werd probeerde het de integriteit van haar grondgebied met geweld te behouden, maar zonder succes. Zuid-Ossetië werd weliswaar niet met Noord-Ossetië verenigd, maar het gedroeg zich sedert 1992 als een de facto onafhankelijke republiek waar een Russisch-Georgische vredesmacht toezag op de status quo. De internationale gemeenschap, bezorgd wegens de strategische ligging van Georgië (intussen doende de status van aspirant-lid van de NAVO te verwerven) ook in verband met het transport van brandstoffen uit Rusland, schaarde zich in 2008 dan ook achter een initiatief van toenmalig President Sarkozy, die namens de EU een verdrag – het zo genoemde Zespuntenplan – wist te forceren dat beoogde een einde te maken aan de vijandelijkheden. Met instemming van zowel Rusland als Georgië werd eind 2008 begonnen met het opzetten van de EUMM met een hoofdkantoor in Tbilisi en drie veldkantoren, in Gori en Mtskheta voor Zuid-Ossetië en in Zugdidi voor Abchazië. Het mandaat dat de EUMM meekreeg bestaat uit stabilisering, normalisering, «confidence building» onder strijdende partijen en rapportage aan de EU over de voortgang van de uitvoering van het Zespuntenplan. De EUMM-taken worden dagelijks uitgevoerd door 200 onbewapende civiele manschappen die in veel gevallen een militaire of politionele achtergrond hebben. Tijdens een uitgebreide briefing in het veldkantoor te Gori en aansluitend tijdens een tocht in terreinwagens door de gebieden grenzend aan de zgn. Administrative Boundary Lines (ABL) rond Zuid-Ossetië – de op de kaart geprojecteerde grenzen die in werkelijkheid door Zuid-Ossetiërs en Russen zijn gemarkeerd met rollen staaldraad (de zgn. concertina's), waarschuwborden, hekwerken, geulen, camera's en kaal gemaakte stroken terrein – heeft de delegatie kunnen horen en zien onder welke omstandigheden – ook die van de lokale bevolking – de tot het mandaat behorende taken moeten worden uitgevoerd. De wijze waarop de ABL is geprojecteerd heeft voor een aantal boeren in de aangrenzende gebieden geleid tot feitelijke onteigening van grote delen van hun land omdat zij

daar geen toegang meer toe hebben. Het onderhouden van familiebanden is door de aanwezigheid van de ABL uiterst moeilijk tot zelfs onmogelijk geworden. De spanningen in het gebied worden in niet geringe mate beïnvloed door de in strijd met onderdeel 5 van het Zespuntenplan onverminderde Russische militaire presentie in een moderne en goed geoutilleerde basis op de meest zuidelijke ABL. De delegatie heeft aan het slot van haar werkbezoek bewondering en waardering uitgesproken aan het adres van de commandant van het veldkantoor te Gori, de heer Mat Whatley voor de wijze waarop deze missie haar taak vervult. Terugkerend naar Tbilisi bezocht de delegatie nog kort het geboortehuis van Stalin in Gori en stond zij ook stil op de plek in die stad waar op 12 augustus 2008 tijdens de vijfdaagse oorlog tussen Rusland en Georgië de Nederlandse cameraman Stan Storimans en 12 Georgische burgers door vermoedelijk een Russische clusterbom om het leven kwamen.

Bilateraal gesprek met leden van de delegatie van de Russische Federatie

Bij wijze van vervolg op een tijdens de Wintermeeting in Wenen in februari 2016 met leden van de Russische delegatie gevoerd gesprek (zie Kamerstuk 22 718, W/nr. 35) heeft de delegatie op maandag zaterdag 2 juli opnieuw gesproken met leden van deze delegatie, die wederom werd geleid door de heer Nikolay Kovalev. Ook deze keer vormde het internationale onderzoek naar de MH17-ramp onderwerp van gesprek. De Russische delegatie wees bij de aanvang van dit tweede gesprek op uitspraken van een lid van de Tweede Kamer als zou het internationale onderzoek hebben uitgewezen dat alleen Oekraïne verantwoordelijk is voor de «downing» van het vliegtuig. Een daarover aan de heer Servaes gezonden brief met enkele vragen was nooit beantwoord. De heer **Servaes** deelde mee dat deze brief hem niet had bereikt. Hij wilde daarom alsnog graag inzicht geven in de stand van het internationale civiele feitenonderzoek en het strafrechtelijke onderzoek dat daarnaast wordt uitgevoerd. Op korte termijn zullen de justitiële onderzoekers naar Moskou afreizen om daar antwoorden op nog openstaande vragen te krijgen. De heer Kovalev stelde dat Rusland tot alle medewerking aan dat onderzoek bereid is. De neiging, ingegeven door politieke redenen, om Rusland de schuld van alle onheil in de wereld te geven lijkt hier ook aanwezig. Daarom kan het zinvol zijn nu reeds informatie waarover het Russische parlement beschikt met het Nederlandse parlement te delen. De heer **Van Kappen** wees erop dat de Nederlandse regering het civiele feitenonderzoek aan een gerenommeerde, onafhankelijke commissie heeft opgedragen. Het strafrechtelijke onderzoek is in handen van een speciale officier van justitie. Beide onderzoeken zijn dus onafhankelijk en gericht op waarheidsvinding. Het parlement is pas aan zet nadat de uitkomsten van de onderzoeken zijn gepresenteerd. De heer Kovalev deelde mee dat waarheidsvinding ook het oogmerk van het Russische parlement is. Hij herhaalde zijn aanbod om informatie met de Nederlandse delegatie of het parlement te delen. De heer Servaes wees op het feit dat alle tot nu toe door de Tweede Kamer in haar debatten met de regering en de onderzoekscommissie gewisselde informatie openbaar is. De heer **Schrijver** merkte op dat voor de berechting van in het onderzoek geconstateerde misdrijven diverse formats kunnen worden gehanteerd. Een voorstel van Nederland tot het instellen van een tribunaal onder auspiciën van de VN-Veiligheidsraad heeft het helaas niet gehaald. De heer Kovalev deelde mee dat Rusland voorstander is van een volgens internationale regels in te stellen internationaal tribunaal. Gevraagd naar de ontwikkelingen in de betrekkingen tussen Rusland en Oekraïne sedert het Duitse voorzitterschap van de OVSE deelde de heer Kovalev mee dat van Oekraïense zijde tot twee keer toe niet is gereageerd

om in trilaterale setting bijeen te komen. Pogingen om op bilateraal parlementair niveau tot afspraken te komen strandden eveneens. De heer Schrijver verwees naar contacten tussen zijn collega-voorzitter van de commissie voor Buitenlandse Zaken van de Russische senaat, de heer Kosachev, over de mogelijkheid van een ontmoeting tussen beide commissies. De heer Kovalev merkte op dat het Russische parlement de contacten met andere parlementen steeds als erg nuttig en vruchtbaar beschouwt. Zij moeten worden aangegrepen om allerlei misverstanden-bijvoorbeeld ten aanzien van een Russische dreiging jegens de Baltische staten- te voorkomen en op te heffen. De heer **Servaes** besloot het gesprek door op te merken dat van Nederlandse kant waar mogelijk een bijdrage zal worden geleverd aan het op gang brengen en versterken van de dialoog tussen Rusland en Oekraïne.

Bilateraal gesprek met de heer David Bakradze, Minister voor Europese en Euro-Aziatische Integratie van Georgië

De heer **Servaes** deelde mee nog slechts enkele weken geleden in Nederland een gesprek te hebben gevoerd met Minister Bakradze; hij zei het op prijs te stellen dat de Minister beschikbaar was voor een gesprek met de delegatie.

De heer Bakradze zette uiteen dat de politieke agenda van Georgië gericht is op de verwezenlijking van een uitgebreide hervormingsagenda die uiteindelijk moet leiden tot toetreding tot de EU. Ofschoon Georgië in veel opzichten al voldoet aan de EU-toetredingseisen en daarin nu beter presteert dan enkele nieuwe EU-lidstaten op het moment van hun toetreding, moet op het terrein van de rechtshandhaving en de mensenrechten, in het bijzonder waar het gaat om de media- en uitingsvrijheid, nog veel nieuwe wetgeving worden ontwikkeld. Daarvoor is een gedetailleerd actieplan opgesteld waarover op een moderne manier met burgers, bedrijven en instellingen wordt gecommuniceerd. De Georgische regering wil op dit punt een rolmodel voor de andere EU-lidstaten zijn. De heer Bakradze zei te verwachten dat de Europese ambitie van Georgië in de campagne voor de verkiezingen van oktober 2016 geen twistpunt tussen de elkaar beconcurrerende partijen zal zijn; de pro-Russische partijen, die tegen iedere toenadering tot de EU gekant zijn, zijn te zeer gefragmenteerd om invloed uit te oefenen. Voor een voortvarend verloop van het toetredingsproces, dat in 2020 zou moeten worden afgerond, zijn, zo voegde de bewindsman toe, succesvolle onderhandelingen met de EU over visumliberalisering wel van groot belang. In antwoord op een vraag van de heer **Van Kappen** bij welk lidmaatschap – van de EU dan wel van de NAVO – de prioriteit van Georgië ligt, wees de heer Bakradze erop dat iedere oriëntatie van Georgië op het Westen in de ogen van Rusland een stap te ver is. Georgië is ervan overtuigd dat stabiliteit op de Caucasus voor zowel Rusland als Europa van groot belang is. Daarom treedt Georgië Rusland op een pragmatische manier tegemoet en acht zij het van belang dat er een sfeer van vertrouwen ontstaat die vrij is van agressieve retoriek. De analyse van de heer Van Kappen dat Rusland er belang bij heeft om de «frozen conflicts» rond Zuid-Ossetië en Abchazië in stand te houden omdat landen waarbinnen dit soort conflicten heersen op grond van het NAVO-verdrag niet tot de organisatie kunnen toetreden zei de heer Bakradze te delen. De praktijk laat zien, zo voegde hij toe, dat er op de korte termijn alternatieve samenwerkingsmodellen voorhanden zijn die aan oplossingen voor de vrede en de veiligheid op de langere termijn niet in de weg hoeven staan. De Georgische regering zal haar intenties in alle openheid uitdragen en overbrengen op de kiezers die haar hopelijk ook na oktober 2016 in staat zullen stellen in de gekozen richting door te gaan. De visie van buurland Rusland vormt op zichzelf geen reden om daarmee te stoppen, aldus de heer Bakradze.

Bilateraal gesprek met mevrouw Anat Berko, hoofd van de Israëlische delegatie, vergezeld van de Israelische Permanente Vertegenwoordiger bij de OVSE, VN en andere internationale organisaties in Wenen, mevr. Talya Lador-Fresher.

De delegatie heeft op verzoek van mevrouw Berko, die naast haar lidmaatschap van de Knesset een leerstoel inzake terrorismebestrijding aan de universiteit van Jeruzalem bekleedt, met haar van gedachten gewisseld over de noodzaak tot internationale samenwerking in de strijd tegen het internationale terrorisme, over het nederzettingenbeleid van de regering-Netanyahu en over de situatie in Libanon en Syrië.

Dankwoord

De delegatie wil langs deze weg haar erkentelijkheid uitspreken aan het adres van ZM's ambassadeur in Georgië, mr. J. Douma die haar tijdens het werkbezoek naar het EUMM-veldkantoor te Gori en de excursie langs de ABL heeft begeleid en voorzien van veel informatie over Georgië. Met plezier denkt de delegatie tenslotte terug aan de ontmoeting met enkele in Tbilisi en omgeving woonachtige Nederlanders ten huize van het echtpaar Douma in de avond van zondag 3 juli 2016.

De voorzitter van de delegatie,
Servaes

De griffier (wnd) van de delegatie,
Nieuwenhuizen